

Original Article

Investigating the impact of social capital on housing prices in Iran

Kamyar Fardoust^{id*}, Bakhtiar Javaheri^{id**}, Salaheddin Manochehri^{id+}

<https://doi.org/10.71849/ECO.2025.1206322>

Received:
10/05/2025

Accepted:
11/06/2025

Keywords:

Housing prices, social capital, dynamic ordinary least squares method, Iran

JEL Classification:

R21, Z1, C16

Abstract

Housing prices, a critical economic and social barometer, shape households' purchasing power and overall quality of life; hence, understanding their drivers is vital for urban planning and sustainable development. Using Dynamic Ordinary Least Squares (DOLS) on annual data from 1991 to 2022, this study finds that a 1 percent increase in Iran's social-capital index lowers housing prices by 0.43 percent, while a comparable rise in the exchange rate (USD/IRR) reduces prices by 5.55 percent. By contrast, a 1 percent uptick in gold prices and real economic growth pushes housing prices up by 0.27 percent and 5.74 percent, respectively, and the Tehran Stock Exchange's total index has no significant impact. Given the dampening effect of social capital, policymakers should promote civic participation, bolster public trust, and strengthen local communication networks to help stabilise housing prices nationwide.

*M.A. in Economics, Department of Economics, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran. kamy3.ich@gmail.com.

**Associate Professor, Department of Economics, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran, (Corresponding Author). b.javaehri@uok.ac.ir.

+ Assistant Professor, Department of Economics, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran. s.manochehri@uok.ac.ir.

How to Cite: Fardoust, K., Javaheri, B., & Manochehri, S. (2025). Investigating the impact of social capital on housing prices in Iran. *Economic Modeling*, 19(69): 83-101.

1. Introduction

Iran's persistent political, social, and economic volatility exposes the country to financial instability, and sharp swings in housing prices regularly strain society. Because housing absorbs a large share of household budgets, any difficulty in securing adequate accommodation intensifies economic pressure and can trigger social harm. Among the forces that influence these dynamics, social capital—defined as the trust, norms, and networks that foster cooperation—plays a pivotal role: high inequality weakens social interactions, erodes trust, and ultimately affects market behaviour. Housing prices, meanwhile, often fluctuate not only in response to fundamentals but also to speculative activity, so pinpointing the true drivers behind price surges is essential for sound policy. Existing theories suggest that the link between social capital and housing prices may vary by context, yet no prior study has explored this relationship in Iran. Accordingly, the present research asks whether shifts in social capital can help explain changes in Iranian housing prices.

2. Research method and data

Saikkonen (1992) and Stock and Watson (1993) introduced the Dynamic Ordinary Least Squares (DOLS) method as an enhancement of the traditional Ordinary Least Squares (OLS) approach. The term "dynamic" refers to the method's ability to account for the temporal pattern in how the dependent variable responds to changes in the independent variables over time. DOLS was developed to address issues arising from random trends in time series data and to provide a reliable estimation technique for relationships among variables that exhibit such trends. The cointegration relationship in the DOLS model is expressed as follows:

$$y_t = X_t' \gamma + \sum_{j=-q}^r \Delta X_{t+j}' \delta + v_{1t}$$

3. Analysis and discussion

The model estimation results indicate that social capital, gold price, exchange rate, and economic growth significantly affect housing prices in Iran at the 5% significance level, while the total stock index does not have a significant impact. Social capital and the exchange rate exert a negative influence on housing prices, with the social capital coefficient estimated at -0.43. Conversely, gold price and economic growth have positive effects on housing prices. The positive relationship between gold price and housing suggests that as gold values rise, individuals tend to invest more in other safe assets like housing. During economic crises or market volatility, gold and housing often serve as safe investment havens. The exchange rate (dollar) also shows a significant negative effect on housing prices. Economic growth, representing overall welfare and income levels, positively and significantly correlates with housing prices, reflecting that higher income and improved living standards increase demand for housing.

4. Conclusion

Housing prices are a key economic indicator that significantly influence social welfare, wealth distribution, and economic sustainability. Consequently, accurate analysis and continuous monitoring of housing prices are crucial for policymakers, urban planners, and economists to develop effective strategies that stabilize the market and improve access to adequate housing. Social capital—a fundamental concept in social and economic sciences—plays a vital role in sustainable development and enhancing individuals' quality of life. It encompasses social networks, norms, and mutual trust among community members, which facilitate cooperation and coordination. Beyond interpersonal relationships, social capital also impacts the performance of social, economic, and political institutions. The relationship between social capital and housing prices is therefore an important area of inquiry in urban and economic research. This study aims to examine the effect of social capital on housing prices in Iran from 1991 to 2022 using the Dynamic Ordinary Least Squares (DOLS) method. The findings reveal that social capital and the exchange rate (USD) have a significant negative impact on housing prices, while increases in gold prices and economic growth contribute to rising housing prices. Additionally, the total stock index was found to have no significant effect on housing prices.

Funding

This study received no funding support.

Declaration of Competing Interest

The author declares no conflicts of interest related to the content of this article.

Acknowledgments

We extend our sincere gratitude to the journal editors and anonymous reviewers for their valuable comments, which greatly contributed to the improvement of our work.

بررسی تاثیر سرمایه اجتماعی بر قیمت مسکن در ایران^۱

کامیار فردوست^{*}، بختیار جواهری^{**}، صلاح‌الدین منوچهری⁺

<https://doi.org/10.71849/ECO.2025.1206322>

چکیده

قیمت مسکن یکی از مهم‌ترین شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی، مستقیماً بر کیفیت زندگی و قدرت خرید خانوارها تأثیر می‌گذارد. از این‌رو، بررسی عوامل مؤثر بر قیمت مسکن و اتخاذ سیاست‌های مناسب برای کنترل آن، از اهمیت ویژه‌ای در برنامه‌ریزی شهری و توسعه پایدار برخوردار است. هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر قیمت مسکن در ایران طی بازه زمانی ۱۳۷۰ تا ۱۴۰۱ و با استفاده از روش حداقل مربعات معمولی پویا (DOLS) است. نتایج این پژوهش حاکی از تأثیر منفی و معنادار شاخص سرمایه اجتماعی بر قیمت مسکن است. نتایج نشان می‌دهد که سرمایه اجتماعی و نرخ ارز (دلار) اثر منفی و معناداری بر قیمت مسکن در ایران داشته که به ترتیب برابر $-۰/۴۳$ و $-۵/۵۵$ درصد است. از طرفی، افزایش یک درصد متغیرهای قیمت طلا رشد اقتصادی، قیمت مسکن به ترتیب $۰/۲۷$ و $۵/۷۴$ درصد افزایش می‌یابد. در این پژوهش، شاخص کل سهام اثر معناداری بر قیمت مسکن نداشته است. با توجه به اثر منفی سرمایه اجتماعی بر قیمت مسکن، پیشنهاد می‌شود سیاستگذاران برنامه‌هایی برای افزایش مشارکت اجتماعی، بهبود اعتماد عمومی و ایجاد شبکه‌های ارتباطی قوی‌تر در مناطق مختلف اجرا کنند.

تاریخ دریافت:

۱۴۰۴/۰۲/۲۰

تاریخ پذیرش:

۱۴۰۴/۰۳/۲۱

واژگان کلیدی:

قیمت مسکن، سرمایه اجتماعی، روش حداقل مربعات معمولی پویا، ایران

طبقه‌بندی JEL:

C16، Z1، R21

^۱ این مقاله مستخرج از پایان‌نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول است.

kamy3.ich@gmail.com

b.javaheri@uok.ac.ir

s.manochehri@uok.ac.ir

^{*} کارشناسی ارشد، گروه اقتصاد، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران.
^{**} دانشیار، گروه اقتصاد، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران، (نویسنده مسئول).

⁺ استادیار، گروه اقتصاد، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران.

۱. مقدمه

بخش مسکن از دو دیدگاه اهمیت دارد، از یک طرف یکی از اساسی‌ترین نیازهای اجتماعی انسان سرپناه است و از طرفی مسکن روی سایر بازارهای موازی و بخش‌های اقتصادی ارتباط دارد. از بین انواع دارایی‌ها، مسکن یکی از مهمترین مولفه‌های اجتماعی و اقتصادی در کشور محسوب می‌شود. علاوه بر این، در عصر حاضر مسکن به یک ابزار سرمایه‌گذاری مهم تبدیل شده است. مسکن یک کالای مصرفی بادوام، سهم مهمی در مخارج و ثروت خانوار، چه برای استفاده و چه برای مقاصد سرمایه‌گذاری دارد، از سوی دیگر، بخش ساخت و ساز که تولید مسکن در آن جایگاه غالب دارد، یکی از اجزای اصلی ساختار اقتصادی است (کاراگز و اوزکوبات^۱، ۲۰۲۱). یکی از چالش‌های اساسی بخش مسکن، افزایش قیمت مسکن است. رشد شتابان قیمت مسکن، به‌خصوص چندسال اخیر، تأمین مسکن را برای طبقات متوسط درآمدی و پایین‌تر سخت کرده است (محمدزاده و همکاران، ۱۴۰۱). بازار مسکن در ایران از چند جنبه اهمیت دارد: نخست از بعد اقتصاد کلان، زیرا صنعت ساختمان یکی از صنایع زیربنایی در کشور به‌حساب می‌آید که گردش چرخ‌های آن باعث رونق اقتصاد کشور می‌شود. اهمیت دیگر این صنعت از بعد تأمین مسکن است، زیرا هزینه مسکن در حال حاضر، مهمترین بخش هزینه اکثر خانواده‌های ایرانی به‌حساب می‌آید. اما طی دهه‌های اخیر، اقتصاد مسکن، برای سیاست‌گذاران بسیار اهمیت دارد (قلی‌زاده و منوچهری، ۱۴۰۱). نوسانات بالای قیمت زمین و مسکن و اثرات آن بر سایر بخش‌های اقتصادی یکی از مسائل مهم برای سیاست‌گذاران اقتصادی است. مسکن بخش عمده‌ای از ثروت اشخاص حقیقی و حقوقی را تشکیل می‌دهد. همچنین به دلیل بالا بودن مخارج تأمین مسکن مانند اجاره یا اقساط وام مسکن بخش مهمی از هزینه‌های خانوار را در بر می‌گیرد و برای خانوار به عنوان تأمین سرپناه و همچنین کالای سرمایه‌ای از اهمیت بالایی برخوردار است. از طرفی افزایش شدید قیمت مسکن و بروز شوک‌های آن در بخش‌های مختلف کشور، اثرات اقتصادی و تبعات اجتماعی زیادی را به همراه دارد، بنابراین، سیاست‌گذاران باید به قیمت مسکن و عوامل تعیین‌کننده آن بیشتر توجه کنند (آخوندی یزدی و همکاران، ۱۳۹۹).

زمینه‌های تاریخی، فرهنگی، اجتماعی و محیطی از عواملی هستند که در شکل‌گیری نوع مسکن بسیار مؤثرند. هر ناحیه مسکونی باید با توجه به ساختارهای فرهنگی، شرایط مکانی و اجتماعی خاص خود، محیطی مناسب را برای فرد ارائه نماید. از آنجاکه مجموعه‌های مسکونی را می‌توان به‌عنوان یک مسکن عمومی و واجد عملکردهای مختلف اجتماعی و فرهنگی دانست، پرداختن به بعد اجتماعی مسکن اهمیت می‌یابد که می‌تواند در قالب مفهوم سرمایه اجتماعی در برنامه‌ریزی شهری و طراحی مسکن شهری مدنظر قرار گیرد. بررسی سرمایه اجتماعی به‌عنوان بخشی از فرایند برنامه‌ریزی شهری، نظام اجتماعی و عاملی تأثیرگذار بر ابعاد فضایی کالبدی مناطق شناخته می‌شود که با قابلیت ایجاد صمیمیت در بین ساکنین می‌تواند موجب افزایش کارآمدی، برنامه‌ریزی و اثرگذاری معنی‌دار آن در راستای تحقق توسعه شهری پایدار شود. شناسایی ظرفیت‌های سرمایه اجتماعی با ارزیابی عناصر اصلی نظیر مشارکت، انسجام، آگاهی، اعتماد و روابط و پیوندهای اجتماعی شهروندان هم به تهیه برنامه متناسب با ویژگی‌های شهر منجر می‌شود و هم تضمینی است برای اجرای بهتر برنامه‌های توسعه شهری. مفهوم کیفیت محیط مفهومی است که برای ترسیم توسعه رفاه در یک جامعه به کار می‌رود و منعکس‌کننده شرایط زندگی است مفهومی که به‌عنوان یکی از الزامات اولیه کیفیت زندگی است (رسول‌زاده و همکاران، ۱۳۹۸). در کشورهای در حال توسعه، به‌ویژه ایران، مسکن

¹ Karagöz & Özkubat

یکی از بخش‌هایی است که رشد مالی و اقتصادی را تحت‌تأثیر قرار می‌دهد. عوامل مختلفی باعث ایجاد تفاوت‌های در نیازمندی‌های مسکن می‌شوند. این عوامل شامل تحولات جمعیتی، شهرنشینی، مهاجرت، افزایش بعد خانوار و شاخص سرمایه اجتماعی است. با توجه به تأثیر سرمایه اجتماعی بر قیمت مسکن، افزایش در قیمت مسکن سطح سرمایه اجتماعی در اخلاقیات فردی کاهش می‌یابد (پیلاتین و همکاران^۱، ۲۰۲۳).

ایران به دلیل شرایط سیاسی، اجتماعی و اقتصادی که در آن قرار دارد همواره در معرض بی‌ثباتی مالی و سیاسی است و تغییرات قیمت مسکن همواره جامعه را دچار چالش می‌کند. با توجه به آنکه هزینه مسکن بخش اصلی هزینه خانوارها را در ایران تشکیل می‌دهد، مشکلات و محدودیت‌های تأمین مسکن می‌تواند باعث افزایش فشار بر خانوارها شود و باعث ایجاد آسیب‌های اجتماعی شود. سرمایه اجتماعی و رفتار آن از جمله متغیرهای کلیدی و تأثیرگذار در اقتصاد بوده که قادر است از کانال‌های متفاوتی روی متغیرهای اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تأثیر بگذارد و رفتار آنها را تغییر دهد. هر چه تفاوت در سلسله‌مراتب اقتصادی بیشتر باشد، تفاوت در سبک زندگی، فرهنگ و علایق اجتماعی و اقتصادی بیشتر است و تفاوت طبقاتی به کاهش تعاملات اجتماعی منجر می‌شود. یکی از دلایل که بررسی قیمت مسکن را ضروری می‌کند، نوسانات زیاد قیمت آن است که به علت فعالیت‌های سوداگران رخ می‌دهد. افزایش قیمت مسکن می‌تواند ناشی از عوامل بنیادی و یا ناشی از عملیات سوداگران باشد که می‌تواند به انجام سیاست‌های متفاوتی منجر شود؛ بنابراین شناسایی عواملی که باعث افزایش قیمت مسکن شده است به خوبی آشکار است تا آثار اقتصادی نامطلوب آن کاهش یابد. با توجه به نظریه‌های موجود، ارتباط بین قیمت مسکن و سرمایه اجتماعی تحت شرایط مختلف می‌تواند متفاوت باشد و نیاز به بررسی دقیق‌تر و شواهد تجربی بیشتری دارد. سرمایه اجتماعی به عنوان ساختاری بیان می‌شود که به افزایش همکاری بین افراد کمک می‌کند و از رفتارهای فرصت‌طلبانه افراد جلوگیری می‌کند و سطح اعتماد و همکاری بین اقشار جامعه را فراهم می‌کند. در مطالعات انجام شده پیشین، مطالعه‌ای که ارتباط بین دو متغیر سرمایه اجتماعی و قیمت مسکن در ایران را بررسی کرده باشد، وجود ندارد. لذا، پژوهش موجود در صدد پاسخ به این سؤال است که آیا تغییر در سطح سرمایه اجتماعی می‌تواند بر قیمت مسکن تأثیر داشته باشد؟ در ادامه، مبانی نظری و پیشینه پژوهش توضیح داده شده است. سپس، به روش پژوهش پرداخته شده و در ادامه، یافته‌های پژوهش تجزیه و تحلیل شده است. در پایان، نتیجه‌گیری و توصیه‌های سیاستی آورده شده است.

۲. مروری بر ادبیات

در ادامه مبانی نظری و بعد از آن پیشینه پژوهش آورده شده است.

۲-۱. مبانی نظری

بازار مسکن در ایران در طی سال‌های اخیر، یکی از پرنوسان‌ترین بخش‌های اقتصاد ایران بوده است. مهمترین کانال ارتباطی بخش مسکن و سایر بخش‌های اقتصادی از طریق اثر نوسان‌های قیمت مسکن می‌باشد. قیمت مسکن در ایران تحت تأثیر عوامل کلان اقتصادی، ویژگی‌های واحد مسکونی و سرمایه اجتماعی است. قیمت تعادلی مسکن از تقاطع منحنی‌های عرضه و تقاضای بازار به دست می‌آید. در بازار مسکن دو منحنی عرضه وجود دارد. یکی منحنی عرضه

¹ Pilatin & et al.

انبارها که همان موجودی خانه‌های مسکونی ساخته شده در هر لحظه از زمان است و دیگری منحنی عرضه جریانی که نشان‌دهنده جریان عرضه خانه‌های تازه‌ساز به بازار در هر دوره زمانی معین می‌باشد. از آنجا که انبار مسکن در هر مقطع زمانی ثابت است و تغییر آن به گذشت زمان نیاز دارد، منحنی عرضه انبار مسکن به صورت خطی عمودی است و قیمت مسکن از تقاطع این منحنی عرضه و منحنی تقاضا به دست می‌آید. بنابراین قیمت مسکن از تعامل میان انبار موجود مسکن و عوامل تعیین‌کننده تقاضا شکل می‌گیرد (دورنبوش و فیشر^۱، ۱۹۹۴). عوامل کلان اقتصادی شامل رشد عرضه پول و تورم، درآمد سرانه خانوار، شاخص بازار سهام، شاخص قیمت خدمات مسکن، نرخ ارز و تعداد ساختمان‌های عرضه شده است. تورم شدید باعث می‌شود که جامعه برای حفظ ارزش سرمایه خود، در دارایی‌ها سرمایه‌گذاری کنند. بازار مسکن در مقایسه با سایر دارایی‌ها، ریسک کمتر و از بازدهی نسبت بالاتر برخوردار است. تغییرات قیمت مسکن از طریق کانال ثروت بر مصرف خانوارها تأثیرگذار خواهد بود، از طرفی که ارزش مسکن از اجزای مهم ثروت صاحبان مسکن است، لذا، افزایش ثروت در طول زندگی باعث افزایش مصرف هم می‌شود. از عوامل تأثیرگذار بر قیمت مسکن می‌تواند سیاست‌های پولی باشد. سیاست پولی می‌تواند از دو جنبه باعث تغییر قیمت مسکن شود از طرفی با اعمال سیاست پولی انبساطی قدرت وام‌دهی بانک‌ها را افزایش دهد و محدودیت‌ها را رفع کند و زمینه افزایش قیمت مسکن را فراهم می‌کند. و از طرف دیگر با کاهش نرخ بهره موجب انتقال بخشی از سپرده‌ها به بازار مسکن می‌شود و قیمت را افزایش دهد.

از متغیرهای مهم و اثرگذار بر قیمت مسکن، سرمایه اجتماعی است که دارای آثار مستقیم و غیرمستقیم بر قیمت مسکن است. از جمله آثار مستقیم سرمایه اجتماعی بر قیمت مسکن می‌توان به ارتقای کیفیت زندگی و افزایش تقاضا اشاره کرد. سرمایه اجتماعی قوی در یک منطقه می‌تواند به افزایش کیفیت زندگی و افزایش تقاضا منجر شود که این امر می‌تواند قیمت مسکن را تحت تأثیر قرار دهد. آثار غیرمستقیم سرمایه اجتماعی بر قیمت مسکن می‌تواند شامل تسهیل دسترسی به وام‌های مسکن و ارتقای ارزش ملک باشد. سرمایه اجتماعی قوی با ایجاد اعتماد میان نهادهای مالی می‌تواند دسترسی به وام‌ها را تسهیل کند و از طرفی با افزایش سرمایه‌های اجتماعی، سرمایه‌گذاری در املاک در منطقه موردنظر جذاب شده و بر ارزش املاک تأثیر می‌گذارد. سرمایه اجتماعی، یک مفهوم چندجانبه است که شامل عوامل مختلف جامعه‌ای مانند جرم و امنیت، آگاهی عمومی و مشارکت جمعی است و یکی از عوامل اساسی تعیین‌کننده پویایی جوامع محلی و شاخص‌های اقتصادی است. این به عنوان سنگ بنایی که بر روی آن جوامع محلی رونق می‌گیرند و پیشرفت می‌کنند، به شکلی همانند آن است که هویت آنها را شکل می‌دهد و بسیاری از جنبه‌های زندگی روزمره را تحت تأثیر قرار می‌دهد. یکی از حوزه‌های اصلی که به طور قابل توجهی تحت تأثیر پویایی‌های سرمایه اجتماعی قرار دارد، بازار مسکن است، جایی که قیمت‌های مسکن به طور پیچیده‌ای با ساختار همبستگی اجتماعی و مشارکت جامعه مرتبط می‌شوند (پیلاتین، ۲۰۲۳). جوامعی که سرمایه اجتماعی بالایی دارند، معمولاً نرخ جرم پایین‌تر و اقدامات امنیتی بهتری دارند که باعث ایجاد احساس امنیت و جذابیت برای ساکنین می‌شود. پژوهش‌های گسترده‌ای به ثابت شدن رابطه معکوس بین نرخ‌های جرم و ارزش‌های ملکی پرداخته‌اند که مناطقی با ارتباطات اجتماعی قوی و شبکه‌های حمایت متقابل، ارزش‌های مسکن بالاتری را تجربه می‌کنند. سطح مشارکت

¹ Dornbusch & Fischer

جمعی در یک جامعه، نشان‌دهنده تماس اجتماعی و گرمی آن و مشارکت فعال در امور محلی است. (کنلی و همکاران^۱، ۲۰۰۳).

نرخ‌های بالای جرم می‌توانند به کاهش تقاضا برای ملک‌ها در آن مناطق منجر شوند. نرخ‌های پایین جرم و اقدامات امنیتی مؤثر می‌توانند ایمنی یک محله را ارتقا دهند و آن را برای خریداران جذاب‌تر کنند و ممکن است به افزایش قیمت‌های ملکی منجر شوند. از طرف دیگر، در مناطق با نرخ‌های بالای جرم، مالکان ممکن است با پرداخت حق بیمه بالاتری برای حفاظت از ملک‌های خود در برابر دزدی و یا سایر فعالیت‌های جنایی مواجه شوند. این هزینه‌های بیمه افزایش‌یافته ممکن است مالکیت خانه را گران‌تر کند و به تبع آن ارزش‌های ملکی را کاهش دهد. از طرف دیگر، آگاهی عمومی می‌تواند تأثیر قابل‌توجهی بر قیمت خانه‌ها از طریق تأثیر بر جذابیت محله و شکل‌دهی به نگرش خریداران داشته باشد. سطوح بالاتری از آگاهی عمومی اغلب با افزایش مشارکت اجتماعی همراه است. مناطقی که ساکنانشان فعالانه در حل مسائل محلی و شرکت در رویدادهای اجتماعی مشارکت دارند، تمایل به ایجاد احساس تعلق و انسجام دارند. این هویت اجتماعی قوی می‌تواند منطقه را برای خریداران پتانسیلی جذاب‌تر کند و باعث افزایش تقاضا برای خرید ملک و به تبعیت، افزایش قیمت خانه‌ها شود. مشارکت گروهی در امور محلی و فرایندهای تصمیم‌گیری، می‌تواند تأثیر قابل‌توجهی بر قیمت مسکن داشته باشد. محله‌های مشخص شده توسط سطوح بالایی از مشارکت گروهی، اغلب محیطی پر از احساس از جامعه و همبستگی اجتماعی را به وجود می‌آورند. ساکنانی که به‌طور فعال در فعالیت‌های محله، مانند رویدادهای تمیزکاری اجتماعی، برنامه‌های نظارت بر محله یا جلسات حکومت محلی، شرکت می‌کنند، به ایجاد یک محیط زنده و جذاب برای زندگی کمک می‌کنند. این احساس از جامعه می‌تواند منطقه را برای خریداران پتانسیل جذاب‌تر کند و باعث افزایش تقاضا برای ملک و افزایش قیمت خانه‌ها شود (چن و همکاران^۲، ۲۰۲۱).

سرمایه اجتماعی به مثابه نوعی ابزار برقراری روابط اجتماعی است که در مناسبات بین افراد نقش ایفا می‌کند. یعنی در عین تسهیل‌کنندگی مناسبات، باعث ایجاد صمیمیت هم می‌شود، سرمایه اجتماعی منبع اصلی شکل‌گیری گروه‌های اجتماعی است بدون حضور سرمایه اجتماعی هیچ گروهی شکل نخواهد گرفت. سرمایه اجتماعی منبعی است شامل قواعد اخلاقی، ارزشی، رفتاری که افراد را مقید می‌کند تا در گروه‌های مختلف اجتماعی با هم تعامل و ارتباط برقرار کنند (رنانی، ۱۳۸۸). در جوامعی که سرمایه اجتماعی بالاست مردم راحت‌تر به هم اعتماد می‌کنند، بنابراین روابط اجتماعی در این جوامع سالم‌تر است و در نتیجه استانداردهای دمکراتیک بالاتر به دست می‌آیند. علاوه بر این، رشد اقتصادی راحت‌تر به دست می‌آید. و اینکه مردم به‌طور کلی شادتر و موفق‌تر هستند (پوتنام^۳، ۲۰۱۵). امروزه سرمایه اجتماعی، یکی از شاخص‌های رشد و توسعه در جوامع به شمار می‌آید و بدون آن، دستیابی به توسعه در سطوح مختلف، با چالش‌های جدی روبرو است. این سرمایه، سرمایه‌گذاری در عرصه‌های سرمایه فیزیکی و سرمایه انسانی را افزایش می‌دهد و باعث پایداری سازه‌های ایجاد شده توسط کارگزاران بخش دولتی و خصوصی می‌شود. اینجاست که ادعا می‌شود جامعه‌های که از سرمایه اجتماعی بالایی برخوردار است، فرآیندهای مشارکت و همکاری در آن آسان‌تر است و فقدان آن باعث افزایش مسائل اجتماعی از جمله نارضایتی اجتماعی، کیفیت پایین

¹ Kennelly & et al.

² Chen & et al.

³ Putnam

زندگی، عدم مشارکت، سرقت و... می‌گردد که مجموعه این عوامل زیست در یک مکان، از جمله محل زندگی را با مخاطراتی مواجه می‌نماید. سرمایه اجتماعی موجب افزایش کیفیت زندگی شده و ارزش‌های اجتماعی مثبت را در جهت یک زندگی خوب، ارتقا می‌دهد (دانش مهر و همکاران، ۱۴۰۲).

سرمایه اجتماعی می‌تواند از طریق کانال عرضه و تقاضا بر قیمت مسکن تأثیر گذارد. در مناطقی که سطح سرمایه اجتماعی بالاتر است، رفتارهای فرصت طلبانه طرف عرضه کمتر است نسبت به مناطقی که این شاخص پایین‌تر است. سمت عرضه مسکن، معمولاً صاحبان املاک و مسکن هستند و طرف تقاضا متشکل از کسانی هستند که از بیرون به داخل شهر مهاجرت می‌کنند و همچنین ساکنان آن شهر هستند. انتظار می‌رود که مالکان یا پیمانکاران و شرکت‌ها که سمت عرضه مسکن را تشکیل می‌دهند، بیشتر دنبال کسب سود باشند و طرف تقاضا به سختی می‌توانند در این شرایط مؤثر باشند (جین و همکاران^۱، ۲۰۱۹). در مناطقی که شاخص سرمایه اجتماعی بیشتر است، سرعت افزایش قیمت مسکن کندتر است بنابراین انتظار می‌رود سرمایه اجتماعی با شاخص قیمت مسکن همبستگی منفی داشته باشد. در مناطقی که سطح سرمایه اجتماعی پایین است، تمایلات فرصت طلبانه در آن مناطق بیشتر است (پیلاتین، ۲۰۲۳؛ محمدزاده و همکاران، ۱۳۹۴). سرمایه اجتماعی شرایطی را ایجاد می‌کند که تعامل نیروهای انسانی را ارتقا و استفاده از سرمایه مادی را کم هزینه می‌کند. سرمایه اجتماعی به عنوان ساختاری بیان می‌شود که زمینه همکاری و اعتماد در جامعه را شکل می‌دهد و از رفتارهای فرصت طلبانه جلوگیری می‌کند. در مناطقی که سرمایه اجتماعی بالاست، تقاضای غیر ضروری و سودجویانه کاهش می‌یابد و در نتیجه روند صعود قیمت‌ها کاهش می‌یابد. انتظار می‌رود همه اینها باعث افزایش کندتر قیمت مسکن شود (گوییسو و همکاران^۲، ۲۰۰۴).

۲-۲. پیشینه پژوهش

در ادامه مطالعات داخلی و خارجی آورده شده است.

۲-۲-۱. مطالعات داخلی

مبارکی و همکاران (۱۴۰۳) در مطالعه‌ای، عوامل مؤثر بر قیمت مسکن را در شهر مراغه بررسی قرار کرده‌اند. روش پژوهش از نوع توصیفی - تحلیلی بوده و جامعه آماری پژوهش مشاورین املاک شهر مراغه است. برای آزمون فرضیه‌ها از آزمون‌های آماری T-test، تحلیل واریانس و رگرسیون چندمتغیره استفاده شده است. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که هر سه مؤلفه (کالبدی-فیزیکی، دسترسی، محیطی) در قیمت مسکن شهر مراغه تأثیرگذار بوده‌اند و اختلاف معناداری در تأثیرگذاری هر یک بر قیمت مسکن شهر مراغه احساس نشده است. در گویه‌های کالبدی-فیزیکی گویه نمای ساختمان و کیفیت سازه، در مؤلفه دسترسی، گویه دسترسی به مراکز درمانی، گویه فاصله از خطوط حمل‌ونقل و دسترسی به محل کار و در مؤلفه محیطی گویه‌های طبیعت و فضای سبز و جایگاه اجتماعی بیشترین تأثیر را نسبت به دیگر گویه‌ها بر قیمت مسکن شهر مراغه داشتند. از میان مؤلفه‌های مؤثر بر قیمت مسکن

¹ Jin & et al.

² Guiso & et al.

متغیر دسترسی بیشترین تأثیر سپس به ترتیب مؤلفه محیطی و در آخر مؤلفه کالبدی فیزیکی بیشترین سهم را بر قیمت مسکن شهر مراغه داشته است.

مظفری و منوچهری (۱۴۰۲) در مطالعه خود «تأثیر بی‌ثباتی نرخ ارز بر شاخص قیمت مسکن در ایران» را با استفاده از مدل رگرسیون خطی تعمیم یافته و دوره زمانی ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۹ بررسی کرده‌اند. نتایج نشان می‌دهد که بی‌ثباتی نرخ ارز، بر قیمت مسکن تأثیر منفی و معنادار دارد. همچنین سایر نتایج مطالعه، تأثیر منفی و معنادار متغیرهای نرخ بهره، بازدهی بازار سهام و بازدهی بازار طلا، بر قیمت مسکن در ایران را نشان می‌دهد.

جواهری و همکاران (۱۴۰۱) در مطالعه خود «اثرات نامتقارن قیمت مسکن بر میزان مشارکت در بازار سهام ایران» را با استفاده از مدل رگرسیون کوانتایل و دوره زمانی ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۹ بررسی کرده‌اند. نتایج نشان می‌دهد قیمت مسکن تأثیر منفی و معناداری بر تقاضای مسکن دارد. از دیگر نتایج پژوهش آثار منفی سایر بازارهای موازی مانند قیمت طلا، نرخ ارز غیررسمی و نرخ بهره اشاره کرد و براساس نتایج تولید ناخالص داخلی سرانه اثر مثبت بر مشارکت در بازار سهام داشته است.

احمدزاده و همکاران (۱۴۰۱) در پژوهش خود «تأثیر هزینه‌های مسکن بر نابرابری درآمدی و میزان جرم در استان‌های ایران» از مدل رگرسیون کوانتایل برای ۳۱ استان کشور و دوره زمانی ۱۳۸۸ تا ۱۳۹۹ استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که افزایش هزینه‌های مسکن باعث افزایش نابرابری درآمدی در کشور شده است. از دیگر نتایج پژوهش، می‌توان به اثر منفی و معنادار تولید ناخالص داخلی بر میزان جرم اشاره کرد.

قلی‌زاده و منوچهری (۱۴۰۱) در مطالعه خود «برآورد تقاضای مصرفی مسکن در ایران» با استفاده از مدل خود رگرسیونی با وقفه توزیعی و دوره زمانی پژوهش از ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۹ است. نتایج پژوهش نشان می‌دهد درآمد، جمعیت و امید به زندگی آثار مثبت و قیمت مسکن اثر منفی بر تقاضای مصرفی مسکن داشته‌اند.

۲-۲-۲. مطالعات خارجی

پیلاتین (۲۰۲۳) در مطالعه خود به بررسی و ارزیابی «تأثیر سرمایه اجتماعی بر قیمت مسکن در کشور ترکیه» برای ۸۱ استان طی دوره ۱۲ ساله از ۲۰۰۷ تا ۲۰۱۸ پرداخته‌است. برای این پژوهش از روش اثرات ثابت با خطاهای استاندارد استفاده شد. نتایج به‌دست آمده از این پژوهش نشان می‌دهد که متغیر سرمایه اجتماعی تأثیر منفی و معناداری بر قیمت مسکن در ترکیه دارد و تمایلات رفتاری و سودجویانه اشخاص و شرکت‌ها را کاهش می‌دهد. همچنین بیکاری، درآمد خانوار، تولید ناخالص داخلی، تحصیلات اثر مثبت و تراکم و جمعیت اثر منفی بر قیمت مسکن داشت.

پایک و همکاران^۱، (۲۰۲۳) در پژوهش خود «تأثیر سرمایه اجتماعی بر قیمت مسکن با استفاده از یادگیری ماشینی در کره جنوبی» را بررسی کرده‌اند. در این مطالعه رابطه بین تأثیر سرمایه اجتماعی بر قیمت مسکن را در دوره زمانی یک‌ساله ۲۰۲۱ تا ۲۰۲۲ با استفاده از مدل حافظه بلندمدت کوتاه‌مدت^۲ و آریما^۳ و باتوجه به امکانات رفاهی مانند مترو و امکانات عمومی بررسی کرده‌اند. نتایج نشان می‌دهد در مناطقی که این امکانات رفاهی فراهم باشد تأثیر مثبت و معنادار بر قیمت مسکن داشته است.

¹ Paik & et al.

² Long Short-Term Memory (LSTM)

³ ARIMA

لی و همکاران^۱، (۲۰۲۳) در مطالعه خود به بررسی «تأثیر سرمایه اجتماعی بر قیمت مسکن مبتنی بر روابط خاص» در کشور تایوان با استفاده از داده تجربی از سال ۲۰۱۲ تا ۲۰۱۸ پرداخته‌اند. نتایج نشان می‌دهد که قیمت‌ها در معاملات خرید و فروش به صورت فوری ۲۲/۶ درصد، در معاملات با دولت ۴۸/۹ درصد و در معاملات با اقوام و آشنایان ۵۷ درصد کمتر از معاملات عادی است.

کونگ و کو^۲، (۲۰۲۳) در پژوهش خود به بررسی «تأثیر سطح سرمایه اجتماعی بر نابرابری ثروت در کشور کره جنوبی» پرداخته‌اند. نتایج با استفاده از روش پیمایشی و تکمیل پرسشنامه برای سال ۲۰۱۷ نشان می‌دهد که سطح سرمایه اجتماعی در مناطقی که پایین است، نابرابری توزیع ثروت و قیمت مسکن نیز بالاست، علاوه بر این، همبستگی منفی بین قیمت مسکن و سرمایه اجتماعی در طبقه پایین جامعه است که معنادار بود.

در پژوهش‌های گذشته، سرمایه اجتماعی و قیمت مسکن به صورت جداگانه مورد بررسی قرار گرفته‌اند، به این معنا که اثر هر یک از این متغیرها بر دیگری بررسی نشده است. اما این مطالعه سعی دارد با پوشش خلاء موجود، آثار سرمایه اجتماعی بر قیمت مسکن در ایران را بررسی کند. به عبارت دیگر، این پژوهش سعی دارد تا رابطه بین سرمایه اجتماعی و قیمت مسکن را به صورت یکپارچه ارزیابی و تأثیرات احتمالی سرمایه اجتماعی بر بازار مسکن در ایران را بررسی کند.

۳. روش پژوهش

سایکونن^۳ (۱۹۹۲) و استاک و واستون^۴ (۱۹۹۳) با تعدیل روش حداقل مربعات معمولی (OLS)، روش حداقل مربعات معمولی پویا (DOLS) را مطرح کردند. مقصود از پویا بودن، آن است که در این روش الگوی زمانی واکنش یک متغیر وابسته، نسبت به تغییرات متغیر مستقل مورد توجه قرار می‌گیرد. این روش برای برطرف کردن مشکل وجود روندهای تصادفی در سری‌های زمانی و ارائه روشی برای برآورد روابطی که متغیرهای آن دارای روند تصادفی هستند، مطرح شد. رابطه هم‌انباشتگی برای مدل DOLS به صورت زیر است:

$$y_t = X_t' + D_{1t}'\gamma_1 + \sum_{j=-q}^r \Delta X_{t+j}'\delta + v_{1t} \quad (1)$$

در این روش که تعدیل یافته روش انگل گرنجر است، مفادیر پسین q و پیشین r متغیرهای توضیحی به منظور رفع تورش مجانبی ناشی از درون‌زایی متغیرهای توضیحی (از بین بردن همبستگی بین جزء خطای رگرسیون و متغیرهای توضیحی) به مدل اضافه شده است. زمانی که رابطه هم‌انباشتگی را توسط رگرسیون OLS برآورد می‌کنیم، تخمین ضرایب سازگار خواهد بود (سایکونن، ۱۹۹۲؛ استاک و واستون، ۱۹۹۳). اما تخمین زن‌های OLS در این حالت، توزیع غیرنرمال دارند که به دنبال آن می‌توان به نتایج آماره t آزمون‌ها شک کرد. اما اگر توسط روش DOLS تخمین زده شود، دارای توزیع نرمال مجانبی خواهد بود. روش فوق را می‌توان برای داده‌های سری زمانی و پانل استفاده کرد. همچنین در نمونه‌های کوچک نیز کاربرد داشته و از تورش همزمان جلوگیری می‌کند. یک نکته مهم در این روش این است که در حالت‌هایی که درجه هم‌جمعی متغیرهای توضیحی متفاوت باشد، قابل استفاده است. لذا

¹ Lee & et al.

² Kang & Koo

³ Saikkonen

⁴ Stock & Watson

برآوردگر DOLS شرایط برآورد بردارهای همگرایی دربردارنده متغیرهای دارای مرتبه‌های جمعی متفاوت را فراهم می‌کند. به عبارت دیگر، می‌توان متغیرهای $I(0)$ و $I(1)$ و ... را همزمان با هم در مدل به کار برد. مدل تجربی پژوهش حاضر براساس مطالعه (پیلاتین، ۲۰۲۳)، سایر مطالعات انجام شده و ساختار اقتصاد ایران به صورت معادله زیر معرفی می‌شود:

$$HP_t = F(SC_t, GP_t, ER_t, SM_t, EG_t) \quad (2)$$

در جدول زیر، متغیرهای پژوهش معرفی شده است.

جدول ۱. متغیرهای پژوهش

نوع متغیر	نماد	نام به لاتین	نام به فارسی	واحد	منبع
وابسته	HP	Housing Price	قیمت مسکن	متوسط قیمت یک مترمربع (ریال)	بانک مرکزی ایران
مستقل	SC	Social Capital	سرمایه اجتماعی	-	مظفری و همکاران (۲۰۲۴)
	GP	Gold Price	قیمت طلا	ریال	بانک مرکزی ایران
	ER	Exchange Rate	نرخ ارز	ریال	
	SM	Stock Market	شاخص کل بورس	-	
	EG	Economics Growth	رشد اقتصادی	ریال	

منبع: نتایج پژوهش

۴. برآورد مدل و تجزیه و تحلیل یافته‌ها

در این بخش، نتایج آزمون ریشه واحد دیکی - فولر تعمیم یافته بررسی می‌شود. نتایج مربوط به مانایی متغیرهای پژوهش در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲. آزمون مانایی متغیرها

نام متغیر	نماد متغیر	آماره آزمون		مانایی
		سطح	یک بار تفاضل	
قیمت مسکن	HP	$-1/83 - (0/660)$	$-3/74 - (0/034)$	$I(1)$
سرمایه اجتماعی	SC	$-2/56 - (0/297)$	$-5/93 - (0/002)$	$I(1)$
قیمت طلا	GP	$-0/92 - (0/940)$	$-0/92 - (0/940)$	$I(1)$
نرخ دلار	ER	$-0/43 - (0/981)$	$-3/96 - (0/023)$	$I(1)$
شاخص کل سهام	SM	$-1/27 - (0/874)$	$-4/22 - (0/011)$	$I(1)$
رشد اقتصادی	EG	$-0/45 - (0/980)$	$-4/78 - (0/006)$	$I(1)$

منبع: نتایج پژوهش

نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد که تمامی متغیرهای پژوهش با یک بار تفاضل‌گیری مانا شده‌اند. نتایج حاصل از آزمون‌های هم‌انباشتگی که در بخش بعدی ارائه شده است، اطمینان می‌دهد که روابط بلندمدت میان متغیرها به‌خوبی شناسایی شده و مدلسازی انجام‌شده قادر است تغییرات و نوسانات احتمالی را به‌درستی تبیین کند؛ بنابراین، ترکیب نتایج حاصل از آزمون مانایی و هم‌انباشتگی به این پژوهش کمک می‌کند تا تحلیل جامع‌تری از روابط متغیرها ارائه دهد و از صحت و اعتبار نتایج حاصل اطمینان حاصل نماید.

جدول ۳. آزمون تعیین تعداد وقفه بهینه

آماره	وقفه
۱/۳۸۹	۰
-۳/۲۴۰*	۱
-۲/۱۴۴	۲
-۱/۴۰۶	۳

منبع: یافته‌های پژوهش

بعد از آزمون پایایی برای بررسی رابطه بلندمدت بین متغیرهای پژوهش باید وقفه بهینه مشخص شود. برای تعیین وقفه بهینه با توجه به حجم نسبتاً کم نمونه (کمتر از ۱۰۰)، معیار شوارتز بیزین (SBC) را ملاک عمل قرار می‌دهیم زیرا این معیار در تعداد وقفه‌ها صرفه‌جویی می‌کند. با توجه به نتایج کمترین مقدار معیار شوارتز بیزین در وقفه یک تعیین و به‌عنوان وقفه بهینه انتخاب می‌شود. در این بخش، نتایج آزمون‌های عدم پایداری هانسن و پارک ارائه شده است.

جدول ۴. آزمون هم‌انباشتگی

آزمون	آماره	احتمال
هانسن	۰/۲۴۶۶	(۰/۲)
پارک	۵/۸۰۶	۰/۰۵۴

منبع: نتایج پژوهش

در روش حداقل مربعات معمولی پویا (DOLS) برای بررسی وجود رابطه بلندمدت از آزمون هم‌انباشتگی عدم پایداری هانسن^۱ و پارک^۲ استفاده می‌شود. طبق نتایج جدول ۴ آماره ضریب لاگرانژ آزمون هانسن برای مدل پژوهش معادل ۰/۲۴۶۶ است. آماره‌های برآوردی از نظر آماری معنادار نیستند. در نتیجه فرضیه صفر مبنی بر وجود رابطه بلندمدت میان متغیرهای مدل رد نمی‌شود. پس مدل پژوهش از نظر پایداری و وجود روابط بلندمدت در مدل‌های

^۱ Hansen's non-instability cointegration test

^۲ Park

پژوهش تأیید می‌شود. نتایج برآورد مدل پژوهش با استفاده از روش حداقل مربعات معمولی پویا (DOLS) در جدول ۵ مشخص شده است.

جدول ۵. نتایج برآورد مدل با استفاده از روش DOLS

متغیر وابسته: قیمت مسکن (لگاریتمی)	متغیرها		نماد	احتمال
	ضریب	آماره t		
سرمایه اجتماعی (غیرلگاریتمی)	-۰/۴۳	-۲/۴۱	SC	۰/۰۳۰
قیمت طلا (لگاریتمی)	۰/۲۷	۲/۲۴	GP	۰/۰۴۱
نرخ ارز (دلار) (لگاریتمی)	-۰/۵۵	-۲۰/۴۱	ER	۰/۰۰۰
شاخص کل سهام (لگاریتمی)	۰/۱۱	۱/۶۳	SM	۰/۱۲۴
رشد اقتصادی (لگاریتمی)	۰/۷۴	۱۷/۰۳	EG	۰/۰۰۰
ضریب ثابت	-۱۶/۸۷	-۱۵/۲۰	C	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های پژوهش

نتایج حاصل از برآورد مدل نشان می‌دهد که متغیرهای سرمایه اجتماعی، قیمت طلا، نرخ ارز و رشد اقتصادی، در سطح خطای ۵ درصد آثار معناداری بر قیمت مسکن در ایران داشته‌اند؛ ولی متغیر شاخص کل سهام بر قیمت مسکن اثرگذار نبود است. سرمایه اجتماعی و نرخ ارز اثر منفی و متغیرهای قیمت طلا و رشد اقتصادی اثر مثبت بر قیمت مسکن داشته‌اند. با توجه به نتایج، ضریب سرمایه اجتماعی برابر ۰/۴۳- به دست آمده است. این به معنای آن است که بهبود در سرمایه اجتماعی می‌تواند به کاهش در قیمت مسکن منجر شود. سرمایه اجتماعی از سه مولفه مهم اعتماد، آگاهی و مشارکت به دست می‌آید که آثار منفی سرمایه اجتماعی بر قیمت مسکن می‌تواند به دلیل افزایش اعتماد بین افراد و افزایش مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی باشد. زمانی که اعتماد اجتماعی، آگاهی و تعاملات مثبت در یک جامعه افزایش می‌یابد، تمایل به سرمایه‌گذاری سوداگرانه در بازار مسکن کاهش یافته و قیمت مسکن می‌تواند کاهش یابد. از طرف دیگر، افزایش سرمایه اجتماعی می‌تواند به بهبود کیفیت زندگی و فراهم‌آوری امکانات بهتر برای جامعه منجر شود که به نوبه خود می‌تواند باعث کاهش تقاضا برای مسکن شده که این امر باعث کاهش قیمت مسکن می‌شود. این یافته‌ها به این معناست که عواملی مانند اعتماد میان افراد، مشارکت اجتماعی و شبکه‌های ارتباطی در جامعه می‌توانند نقش قابل توجهی در کاهش قیمت مسکن ایفا کنند. به عبارت دیگر، مناطقی که از سرمایه اجتماعی بالاتری برخوردارند، احتمالاً جذاب‌تر و دارای امنیت بیشتری بوده و هزینه‌های مسکن مانند بیمه مسکن و ... را کاهش می‌دهد که این امر به کاهش قیمت‌ها منجر می‌شود که با نتیجه مطالعه پیلاتین و همکاران (۲۰۲۳) مطابقت دارد.

طلا یکی از دارایی‌های امن و پایدار در زمان‌های نوسان اقتصادی است. افزایش قیمت طلا معمولاً نشانه‌ای از افزایش نگرانی‌ها در بازارهای مالی و اقتصادی است. ضریب مربوط به قیمت طلا مثبت است، به این معنا که با افزایش قیمت طلا، قیمت مسکن نیز افزایش می‌یابد. این رابطه نشان‌دهنده این است که در زمان‌هایی که ارزش طلا افزایش می‌یابد، افراد تمایل بیشتری به سرمایه‌گذاری در دارایی‌های امن دیگر مانند مسکن پیدا می‌کنند. در زمان‌های بحران اقتصادی یا نوسانات شدید بازارهای مالی، افراد به دنبال پناهگاه‌های امن برای سرمایه‌گذاری می‌گردند. طلا و

مسکن دو نمونه از این پناهگاه‌های امن هستند. وقتی قیمت طلا افزایش می‌یابد، ممکن است به‌عنوان نشانه‌ای از انتظارات تورمی تلقی شود. در این حالت، افراد ممکن است به دنبال حفظ ارزش دارایی‌های خود باشند و به خرید مسکن به‌عنوان یک سرمایه‌گذاری بلندمدت روی آورند که این می‌تواند تقاضا و در نتیجه قیمت مسکن را افزایش دهد. این یافته با نتیجه پژوهش (جواهری و همکاران، ۱۴۰۱) همسو است.

دلار آمریکا یکی از ارزهای پایه در تجارت جهانی و بازارهای مالی بین‌المللی، تأثیرات گسترده‌ای بر اقتصاد داخلی کشورها دارد. تغییرات در نرخ دلار آمریکا می‌تواند آثار متفاوتی بر قیمت مسکن داشته باشد. هر دوی اثرات مثبت و منفی دلار بر قیمت مسکن در اقتصاد ایران قابل تحلیل است. اول، اثرات منفی دلار بر قیمت مسکن می‌تواند به خاطر جایگزینی بازارهای مسکن و دلار جهت سرمایه‌گذاری باشد که رشد بازار دلار منجر به بازدهی بیشتر این بازار شده و سرمایه‌ها از بازار مسکن خارج شده و وارد بازار دلار می‌شود که این امر می‌تواند باعث کاهش قیمت مسکن شود. دوم، اثرات مثبت رشد دلار بر قیمت مسکن می‌تواند به خاطر افزایش انتظارات تورمی ناشی از تضعیف پول ملی باشد که با افزایش قیمت دلار در مقابل پول ملی (ریال)، تقاضا برای سرمایه‌گذاری امن از جمله مسکن افزایش یافته و باعث افزایش قیمت مسکن می‌شود که این امر برای حفظ ارزش سرمایه اتفاق می‌افتد. در این پژوهش، نرخ دلار اثر منفی و معناداری بر قیمت مسکن داشته است که با نتیجه مطالعه منوچهری و قلی‌زاده (۱۴۰۱)؛ موسوی و درودیان (۱۳۹۴) مطابقت دارد. رشد اقتصادی نشان‌دهنده سطح رفاه عمومی و درآمد مردم است. افزایش رشد اقتصادی به معنای افزایش سطح زندگی و رفاه عمومی در جامعه است. ضریب رشد اقتصادی مثبت و معنادار است و نشان‌دهنده افزایش قیمت مسکن با افزایش رشد اقتصادی است. افزایش درآمد و بهبود سطح زندگی افراد به طور مستقیم به افزایش تقاضا برای مسکن منجر می‌شود. نتایج این پژوهش با نتایج پژوهش لی و همکاران (۲۰۲۳) سازگار است.

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

قیمت مسکن یکی از شاخص‌های کلیدی در اقتصاد هر کشور است که تأثیرات گسترده‌ای بر رفاه اجتماعی، توزیع ثروت و پایداری اقتصادی دارد. افزایش یا کاهش قیمت مسکن می‌تواند به طور مستقیم بر توانایی افراد در خرید خانه تأثیر گذارد، از این رو، نقش مهمی در تعیین سطح دسترسی به مسکن ایفا می‌کند. همچنین، نوسانات قیمت مسکن می‌تواند به‌عنوان نشانه‌ای از تغییرات در شرایط اقتصادی، مانند نرخ بهره، تورم و درآمد خانوارها مورد استفاده قرار گیرند. از سوی دیگر، قیمت مسکن بر تصمیم‌گیری‌های سرمایه‌گذاری، توزیع منابع و سیاست‌های مالی تأثیرگذار است؛ بنابراین، تحلیل دقیق و پایش مداوم قیمت مسکن برای سیاست‌گذاران، برنامه‌ریزان شهری و اقتصاددانان ضروری است تا بتوانند سیاست‌های مؤثر برای تعادل بازار و افزایش دسترسی به مسکن مناسب را طراحی و اجرا کنند. سرمایه اجتماعی یکی از مفاهیم کلیدی در علوم اجتماعی و اقتصادی است که نقش اساسی در توسعه پایدار و ارتقای کیفیت زندگی افراد ایفا می‌کند. این مفهوم به شبکه‌های اجتماعی، هنجارها و اعتماد متقابل میان اعضای جامعه اشاره دارد که همکاری و هماهنگی را تسهیل می‌کند. سرمایه اجتماعی نه تنها بر روابط میان افراد، بلکه بر عملکرد نهادهای اجتماعی، اقتصادی و سیاسی نیز تأثیرگذار است. رابطه بین سرمایه اجتماعی و قیمت مسکن یکی از موضوعات مهم و مورد توجه در مطالعات شهری و اقتصادی است. هدف اصلی پژوهش حاضر بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر قیمت مسکن در ایران طی دوره زمانی ۱۳۷۰ تا ۱۴۰۱ و با استفاده از روش حداقل مربعات معمولی پویا (DOLS) است. نتایج نشان

می‌دهد که سرمایه اجتماعی و نرخ ارز (دلار) اثر منفی و معناداری بر قیمت مسکن در ایران داشته است. از طرفی، افزایش متغیرهای قیمت طلا و رشد اقتصادی باعث افزایش در قیمت مسکن شده‌اند. متغیر شاخص کل سهام هم اثر معناداری بر قیمت مسکن نداشته است.

براساس نتایج به‌دست آمده، پیشنهادهای زیر می‌تواند موثر باشد:

۱- **تأثیر منفی سرمایه اجتماعی بر قیمت مسکن:** سیاستگذاران می‌توانند برنامه‌هایی را برای افزایش مشارکت اجتماعی، بهبود اعتماد عمومی و ایجاد شبکه‌های ارتباطی قوی‌تر در مناطق مختلف اجرا کنند. این اقدامات می‌تواند شامل توسعه نهادهای مدنی، تشویق به فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی و ارتقای خدمات عمومی و امنیت محلی باشد. این سیاست‌ها می‌توانند جذابیت مناطق را برای زندگی افزایش دهند و در نهایت به تنظیم و تثبیت قیمت‌های مسکن کمک کنند.

۲- **تأثیر مثبت قیمت طلا بر قیمت مسکن:** توصیه می‌شود که سیاستگذاران با رصد دقیق نوسانات بازار طلا، سیاست‌های پولی پایدارتر، ایجاد ابزارهای مالی متنوع برای سرمایه‌گذاران و تشویق به سرمایه‌گذاری در بخش‌های مولد اقتصاد را مد نظر قرار دهند.

۳- **تأثیر منفی نرخ ارز بر قیمت مسکن:** توصیه می‌شود سیاست‌های پولی و ارزی مناسبی از جمله، ذخایر ارزی، مدیریت جریان‌های مالی بین‌المللی و کنترل واردات و صادرات باشد.

۴- **تأثیر مثبت رشد اقتصادی بر قیمت مسکن:** توصیه می‌شود سیاست‌های مناسب از طریق تقویت بخش‌های مولد اقتصاد مانند صنعت و کشاورزی و ایجاد فرصت‌های شغلی پایدار و افزایش درآمدهای قابل تصرف خانوارها مد نظر سیاستگذاران قرار گیرد.

حامی مالی

این مقاله حامی مالی ندارد.

تعارض منافع

تعارض منافع وجود ندارد.

سپاسگزاری

نویسندگان از عوامل اجرایی فصلنامه مدلسازی اقتصادی و داوران ناشناس که در بهبود کیفیت مقاله کمک کرده‌اند تشکر می‌کنند.

ORCID

Kamyar Fardoust <https://orcid.org/0009-0003-5172-7728>

Bakhtiar Javaheri <https://orcid.org/0000-0002-5291-5611>

Salaheddin Manochehri <https://orcid.org/0000-0001-5619-632X>

منابع

- آخوندی، نادر، شریفی رنانی، حسین و صامتی، مجید (۱۳۹۹). عوامل مؤثر بر قیمت مسکن در کلان‌شهر اصفهان با تأکید بر عوارض محلی. *اقتصاد شهری*، ۵ (۱)، ۱۶۸-۱۴۹. doi: 10.22108/ue.2022.131795.1198
- احمدزاد، خالد، منوچهری، صلاح‌الدین و خاکسار، مطهره (۲۰۲۳). تأثیر هزینه‌های مسکن بر نابرابری درآمدی و میزان جرم در استان‌های ایران. *سیاست‌ها و تحقیقات اقتصادی*، ۱ (۴)، ۱۳۸-۱۰۷. doi: 10.34785/J025.2022.029
- دانش مهر، حسین، خانی، سعید و ملاسلیمی، وریا (۱۴۰۲). سرمایه اجتماعی به مثابه بستر زیست پایدار در میان ساکنان مسکن مهر (مورد: مسکن مهر بهاران سندج). *فصلنامه مطالعات شهری*، ۱۲ (۴۷)، ۹۱-۱۰۴. doi: 10.34785/J011.2022.015
- جواهری، بختیار، منوچهری، صلاح‌الدین و مظفری، زانا (۱۴۰۱). اثرات نامتقارن قیمت مسکن بر میزان مشارکت در بازار سهام ایران: رهیافت رگرسیون کوانتایل. *فصلنامه مطالعات اقتصادی کاربردی ایران*، ۱۱ (۴۳)، ۳۹-۶۹. doi: 10.22084/aes.2022.25674.3396
- قلی‌زاده، علی اکبر و منوچهری، صلاح‌الدین (۱۴۰۱). برآورد تقاضای مصرفی مسکن در ایران. *سیاست‌ها و تحقیقات اقتصادی*، ۱ (۱)، ۵۷-۳۳. doi: 10.34785/J025.2022.002
- رسول‌زاده، فرزانه، شاهچراغی، آزاده و بندرآباد، علیرضا (۱۳۹۸). ارائه مدل ارتباطی سرمایه اجتماعی و معماری در مجموعه‌های مسکونی مبتنی بر ساخت اجتماعی. *معماری و شهرسازی پایدار*، ۱۷ (۱)، ۱۹۷-۲۱۶. doi: 10.22061/jsaud.2019.5758.1557
- رنانی، محسن و دلیری، حسن (۱۳۸۹). اثر سرمایه اجتماعی بر رشد اقتصادی: تبیین چارچوب نظری. *سیاست‌گذاری اقتصادی*، ۲ (۴)، ۵۶-۲۳.
- مبارکی، امید، ولیقلی‌زاده، علی و شیخ‌پور، نرگس (۱۴۰۳). بررسی عوامل مؤثر بر قیمت مسکن در شهر مراغه. *جغرافیا و آینده پژوهی منطقه‌ای*، ۲ (۲)، ۱۶-۱. doi: 10.30466/grfs.2024.54915.1022
- محمدزاده، پرویز، پناهی، حسین و آل‌عمران، علی (۱۴۰۱). بررسی تأثیر قیمت انرژی بر قیمت مسکن در ایران. *مهندسی و مدیریت انرژی*، ۱۰ (۲)، ۵۹-۵۰. doi: 10.22052/10.2.1
- محمدزاده، پرویز، منصوری، مسعود و کوهی لیلان، بابک (۱۳۹۱). تخمین قیمت هدانیک ساختمانهای مسکونی در شهر تبریز: با رویکرد اقتصادسنجی فضایی. *مدلسازی اقتصادی*، ۶ (۱۸)، ۳۸-۲۱.
- مظفری، زانا و منوچهری، صلاح‌الدین (۱۴۰۲). تأثیر بی‌ثباتی نرخ ارز بر شاخص قیمت مسکن در ایران؛ کاربردی از رهیافت سری زمانی. *تحقیقات مالی*، ۲۵ (۳)، ۴۵۲-۴۳۳. doi: 10.22059/frj.2023.349960.1007397
- منوچهری، صلاح‌الدین و قلی‌زاده، علی اکبر (۱۴۰۱). واکنش سفته‌بازی در بازار مسکن به شوک‌های برونزا در ایران. *پژوهشهای اقتصادی (رشد و توسعه پایدار)*، ۲۲ (۲)، ۱۸۵-۲۱۶. doi: 20.1001.1.17356768.1401.22.2.10.7
- موسوی، میر حسین و درودیان، حسین (۱۳۹۴). تحلیل عوامل مؤثر بر قیمت مسکن در شهر تهران. *مدلسازی اقتصادی*، ۹ (۳۱)، ۱۲۷-۱۰۳.

- Ahmadzadeh, K. , Manochehri, S. and Khaksar, M. (2023). The impact of housing costs on income inequality and crime rates in the provinces of Iran. *Economic Policies and Research*, 1(4), 107-138. doi: <https://doi.org/10.34785/J025.2022.029> (in Persian)
- Akhundi, N. , Sharifi Renani, H. and Sameti, M. (2020). Factors affecting housing prices in the metropolis of Isfahan with emphasis on local tolls. *Urban Economics*, 5(1), 149-168. doi: 10.22108/ue.2022.131795.1198 (in Persian)
- Daneshmehr, H. , khani, S. and molasalimi, V. (2023). Social capital as a sustainable living environment among the residents of Mehr housing (Case study: Baharan Mehr housing, Sanandaj). *Motaleate Shahri*, 22(47), 91-104. doi: 10.34785/J011.2022.015 (in Persian)
- Dornbusch, R. & Fischer, S. (1994). *Macroeconomics*. McGraw-Hill.
- Gholizadeh, A. A. and Manochehri, S. (2022). Estimating the consumer demand for housing in Iran. *Economic Policies and Research*, 1(1), 33-57. doi: <https://doi.org/10.34785/J025.2022.002> (in Persian)
- Guiso, L., Sapienza, P., & Zingales, L. (2004). The role of social capital in financial development. *The American Economic Review*, 44(3), 526-556. <http://www.jstor.org/stable/3592941>
- Javaheri, B., Manochehri, S. and Mozaffari, Z. (2022). Asymmetric effects of housing price on Iran stock market participation: quantile regression approach. *Journal of Applied Economics Studies in Iran*, 11(43), 39-69. doi: 10.22084/aes.2022.25674.3396 (in Persian)
- Jin, J. Y., Kanagaretnam, K., Liu, Y., & Liu, N. (2019). Banks' loan growth, loan quality, and social capital. *Journal of Behavioral and Experimental Finance*, 21, 83-102. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.jbef.2018.11.004>
- Kang, S., & Koo, J.-H. (2023). Exploring social capital level in regions with large and increasing wealth inequality: lesson from Seoul, South Korea. *Social Indicators Research*, 168(1), 165-183. <https://doi.org/10.1007/s11205-023-03128-3>
- Karagöz, K. & Özkubat, G. (2021). Impact of macroeconomic factors on housing prices: An analysis for aegean region. *Journal of Yasar University E-Dergisi*, 16 (62), 867-889.
- Kennelly, B., O'Shea, E., & Garvey, E. (2003). Social capital, life expectancy and mortality: a cross-national examination. *Social science & medicine*, 56(12), 2367-77. [https://doi.org/10.1016/S0277-9536\(02\)00241-1](https://doi.org/10.1016/S0277-9536(02)00241-1)
- Lee, C.-C., Yeh, W.-C., Yu, Z., & Liang, C.-M. (2023). Impacts of social capital on housing prices: the case of special relationship-based transactions. *International Journal of Strategic Property Management*, 27, 21-34. <https://doi.org/10.3846/ijspm.2023.18330>
- Manochehri, S., & Gholizadeh, A. (2022). The response of speculation in the housing market to exogenous shocks in Iran. *The Economic Research*, 22(2), 185-216. <https://doi.org/20.1001.1.17356768.1401.22.2.10.7> (in Persian)
- Mobaraki, O., Valigholizadeh, A., & Sheikhpour, N. (2024). Investigating the affecting factors on housing prices in Maragheh City. *Geography and Regional Future Studies*, 2(2), 1-16. doi: 10.30466/grfs.2024.54915.1022 (in Persian)
- Mohamadzadeh, P., Panahi, H. & Aleemran, A. (2023). A study of the effect of energy price on house price in Iran. *Energy Engineering and Management*, 10(2), 50-59. doi: 10.22052/10.2.1(in Persian)
- Mohammadzadeh, P. Mansouri, M & Kouhi Leilan.B (2011). Estimating the hedonic price of residential buildings in Tabriz city: with a spatial econometric approach. *Economic Modeling*, 6(18), 21-38. (in Persian)
- Mousavi, M.H, & Daroudian, H. (2015). Analysis of factors affecting housing prices in Tehran. *Economic Modeling*, 9(31), 103-127. (in Persian)
- Mozaffari, Z. & Manochehri, S. (2023). The impact of exchange rate volatility on the housing price index in Iran: A GMM time series approach. *Financial Research Journal*, 25(3), 433-452. doi: 10.22059/frj.2023.349960.1007397 (in Persian)

- Paik, J., Baek, S.-J., Kim, J.-W., & Ko, K. (2023). Influence of social overhead capital facilities on housing prices using machine learning. *Applied Sciences*, 13, 10732. <https://doi.org/10.3390/app131910732>
- Pilatin, A., Hepşen, A., & Kayran, O. (2023). The effect of social capital on housing prices: panel data analysis by province in Turkey. *International Journal of Housing Markets and Analysis*, <https://doi.org/10.1108/IJHMA-11-2022-0170>
- Putnam, R. D. (2015). *Bowling alone: Americacs declining social capita.. In The city reader.* (pp. 188-196). Routledge.
- Rasoulzadeh, F. , Shahcheraghi, A. and BandarAbad, A. (2019). Presentation of a communicational model for social capital and architectural model in residential complex based on social construction. *Journal of Sustainable Architecture and Urban Design*, 7(1), 197-216. doi: 10.22061/jsaud.2019.5758.1557 (in Persian)
- Renani, M. and Daliri, H. (2010).The effect of social capital on the economic growth:A theoretical framework. *The Journal of Economic Policy*, 2(4), 23-56. (in Persian)
- Saikkonen, P. (1992). Estimation and testing of cointegrated systems by an autoregressive approximation. *Econometric theory*, 8(1), 1-27.
- Stock, J.H. & Watson, M.W. (1993). A simple estimator of cointegrating vectors in higher order integrated systems. *Econometrica*, 61(4), 783- 820. DOI: 10.2307/2951763

